

УДК 047.31+811.161.2

«ГРАМАТИЧНІ ЧИТАННЯ – VI»

3–4 лютого 2011 року на філологічному факультеті Донецького національного університету відбулася Міжнародна наукова конференція «Грамотичні читання – VI», організована, – за підтримки й у співпраці з Інститутом української мови НАН України та Інститутом мовознавства імені О.О. Потебні НАН України, – кафедрою української мови та прикладної лінгвістики ДонНУ на чолі із завідувачем – координатором і натхненником заходу – д. філол. н., проф. А.П. Загнітком.

До програми читань було включено 152 доповіді, підготовлені й виголошені вченими провідних науково-дослідних установ, університетів та інститутів України, Росії, Білорусі, Польщі, Сербії.

Міжнародну наукову конференцію «Грамотичні читання – VI» розпочато пленарним засіданням. Із вітальним словом до гостей, а також організаторів заходу звернувся декан філологічного факультету, академік Петровської академії наук, д. філол. н., проф. **Є.С. Отін**. Згадано про витоки «Грамотичних читань», про тих, хто стояв біля цих витоків і надалі координує перебіг конференції, яка набула статусу Міжнародної з 2005-го року. Закцентовано на важливості наукового заходу як можливості для молодих мовознавців виявити свій потенціал, апробувати результати власних науково-лінгвістичних пошуків, перейняти досвід знаних лінгвістів. Наголошено на особливості конференції, напрями роботи якої суголосні напрямом наукової діяльності Донецької лінгвістичної школи.

На пленарному засіданні актуальні доповіді щодо результатів здійснених досліджень виголосили:

І. **Євгенія Карпіловська** (м. Київ) у доповіді «Грамотика мови і корпус» наголошено на нагальній потребі укладання корпусу діагностичних контекстів нової лексики як необхідного фактологічного підґрунтя для появи очікуваної ще з 1993 року нової академічної грамотики

© Г.О. БАРДУКОВА, Г.В. СИТАР, 2011

української мови, категорійно-функціональної з максимальним зануренням мовних фактів у сучасну соціо- і лінгводинаміку.

II. **Анатолій Нелюба** (м. Харків) у доповіді «**Жінки. Гендер. Його величність Словотвір**» унаочнено сучасні тенденції щодо унезалежнення «жіночого» словотвору. Запропонований доповідачем підхід до словотвірної емансипації викликав зацікавлення аудиторії та бурхливе обговорення.

III. **Анатолій Загнітко** (м. Донецьк) виголосив доповідь «**Частки в системі службових частин мови: типологійний і лексикографічний вияви**», де наголосив на низці значущих питань щодо визначення статусу частки в системі службових слів, особливостей їхніх граматичних властивостей, класифікаційного та кваліфікаційного простору, основних закономірностей лексикографічного опрацювання.

IV. **Ірина Герасименко** (м. Горлівка) присвятила доповідь «**Смысловое содержание русских колоративов с производной цветовой номинацией**» дослідженню змістового наповнення лексем із вторинним колірним значенням, утворених за моделлю "такий, як ...", що не втрачають первинного етимологічного зв'язку з прототипними об'єктами (коштовне каміння, коштовні метали, небо тощо), а отже, не сприймаються як абстрактні. Наголошено, що, незважаючи на замкненість кола ад'єктивів-кольоративів, очевидною є тенденція до поповнення цієї групи в російській мові. Виголошені положення викликали низку питань та жваве обговорення серед учасників конференції.

V. **Юрій Дорофеев** (м. Сімферополь) у доповіді «**Когнитивный подход к выделению частей речи**» наголосив на потребі характеристики частин мови з погляду можливості вивчення їх як концептів, указав на необхідність трансформації традиційної класифікації частин мови у випадку їх когнітивного опису. Поставлені доповідачеві питання засвідчили новизну обраної для дослідження проблеми, а також необхідність подальших студій для коректного її вирішення.

Роботу Міжнародної наукової конференції «Грамотичні читання — VI» було продовжено в чотирьох секціях:

1. «**Актуальні проблеми теорії мови і когнітивної граматики. Функціональна семантика лексичних і фразеологічних одиниць**».

Співголови — к. філол. н., доц. **З.Л. Омельченко**, к. філол. н., ст. в. **Ж.В. Краснобаєва-Чорна**. Секретар — к. філол. н., доц. **О.Л. Путіліна**.

Власні розробки з проблем концептології презентували **Т.П. Кизима** (м. Харків) — «**Взаємодія концептів СВІТОВЕ ДЕРЕВО і ЛЮДИНА в поетичній мові Оксани Забужко**», **А.О. Колоколова** (м. Харків) — «**Знання про культуру в номенах України (на матеріалі української публіцистики)**», **І.А. Кожушко** (м. Харків) — «**Про специфіку вживання терміна «концептосфера» в сучасній когнітивній лінгвістиці**». Спробу розв'язати проблему визначення меж номінативних сутностей зробив **Р.В. Забашта** (м. Сімферополь). Прагматику номенів на позначення дитини в асиметричному спілкуванні (на мате-

ріалі автобіографічних повістей М. Стельмаха) дослідила **К. Коротич** (м. Харків). «Деякі закономірності словотвору східностепових говірок» з'ясувала **З.Л. Омельченко** (м. Донецьк). Установила джерела постання відмінкової граматики від поч. ХХ ст. і до сьогодні **О.Л. Путиліна** (м. Донецьк). Спостереження щодо ролі синтагматики у виявленні еволюції граматичної системи сучасної російської мови презентувала **Т.В. Тукова** (м. Донецьк). Доповідь **В.П. Сидельникова** (м. Донецьк) «Почему спорят лингвисты?» було присвячено проблемам сучасної мовознавчої термінології.

2. «Проблеми категорій словотвірного рівня. Прикладна (комп'ютерна) лінгвістика: аспекти, напрями досліджень»

Співголови — д. філол. н., проф. **Є.А. Карпіловська**, д. філол. н., проф. **А.М. Нелюба**. Секретар — **А.В. Зеніна**.

Під час засідання секції доповіді виголосили: **М.П. Брус** (м. Івано-Франківськ) «Словотвірна термінологічна база фемінітивної підсистеми української мови», **Я.С. Старченко** (м. Харків) «Сучасна жаргонологія й словотвірні інновації в жаргонах української мови», **О.Ф. Тютенко** (м. Київ) «Категорійний і денотативний компоненти значення в семантичній структурі суфікса», **О.В. Філіпповська** (м. Донецьк) «Сучасна фразеологія: персоналії (структура словникової статті)», **Г. Волинець** (м. Запоріжжя) «Функціонування нульсуфіксальних іменників у межах лексико-словотвірного мікрополя назв продуктів харчування», **К.А. Стародуб** (м. Миколаїв) «Репрезентанти аналітизму на морфемно-дериваційному рівні та критерії їх виокремлення», **О.В. Меркулова** (м. Запоріжжя) «Іменники з конфіксом *по-...-j(a)* в українській мові», **Т.О. Поденежна** (м. Донецьк) «Роль метафори і метонімії у створенні композитів на позначення людини за фізичною ознакою в англійській, німецькій, українській і російській мовах», **А.В. Зеніна** (м. Донецьк) «Типи складних слів у сучасній банківській термінології».

3. «Теоретичні і практичні проблеми морфології. Актуальні проблеми синтаксису».

Співголови — д. філол. н., проф. **А.П. Загнітко**, к. філол. н., доц. **І.Р. Домрачева**. Секретар — **О.С. Павлович**.

В.В. Мерінов (м. Харків) проаналізував причини та шляхи виникнення експлікації граматичних форм числа в іменниках — власних назвах, семантико-граматичні явища як її наслідки, подав рубрикацію таких власних назв, навів приклади їх функціонування. Синтаксичні характеристики негативного індексально-оцінного комплексу другої особи в англійському тексті Біблії дослідила **І.В. Чернишова** (м. Горлівка). Спробу розкрити специфіку аплікації як синтаксичного процесу запропонував **І.І. Дяговець** (м. Донецьк). Проаналізувала та узагальнила погляди українських та зарубіжних лінгвістів щодо зв'язку результату та граничності, розглянула статус категорії результату з погляду її зв'язку з ознакою граничності в українській мові **Ю.О. Голоцукова** (м. Донецьк). Проблеми вивчення мовностильових особливостей

поетичних творів була присвячена доповідь **В.И. Чикут** (м. Хуст) — «Різновиди синтаксичних конструкцій у поезії П. Скунця». Здобутки теорії валентності у доповіді «Семантико-синтаксична категорія валентності предикатів знання в англійській, українській та російській мовах» окреслила **О.А. Боговик** (м. Дніпропетровськ / Кіровоград). Визначила ономасіологічний статус бахуврихі-посесивних атрибутивних конструкцій та похідних від них складних прикметників **А.В. Донець** (м. Слов'янськ). Власні міркування щодо реалізації адресатності в синтаксемах синкретичної семантики висловила **Н.В. Кобченко** (м. Москва, Росія). Синтаксис метафоричних конструкцій у поезії шістдесятників дослідила **Н.В. Слобода** (м. Дніпропетровськ). Авторське визначення словосполучення як особливої синтаксичної одиниці-конструкції запропонувала **М.В. Балко** (м. Донецьк) в доповіді «До питання про основні ознаки словосполучення».

4. «Проблеми лінгвістики тексту, дискурсології, дискурс-аналізу. Актуальні проблеми сучасних діалектів, соціолінгвістики та ономастики».

Голова — к. філол. н., доц. **О.В. Виноградова**. Секретар — **М.М. Михальченко**.

Під час засідання секції предметом конструктивного обговорення стали виголошені доповіді: **В.О. Андрущенко** (м. Горлівка) «Інформативно-комунікативна площина вияву категорійної зв'язності у внутрішній художньотекстовій структурі», **В.С. Головіної** (м. Харків) «Вербалізація категорії простору в поетичному дискурсі Ю. Андруховича», **Н.А. Карпенко** (м. Харків) «Штрихи до окреслення мовленнєвого портрету П. Загребельного з огляду на особливості комунікативної компетенції письменника», **Г.В. Кицак** (м. Житомир) «Характерні риси наукового дискурсу», **Г.М. Пасько** (м. Горлівка) «Мовленнєвий жанр загадки в дискурсивній площині: особливості функціонування», **С.В. Криворученко** (м. Хуст / Кіровоград) «Системність дискурсивної модальної семантики прозового твору», **М.Г. Маркіної** (м. Сімферополь) «Грамматические особенности неисходных текстов (на материале текстов-пересказов)», **І.В. Сахарук** (м. Донецьк) «Типологія прецедентних феноменів у сучасному українському дискурсі», **І.Ю. Шкіцької** (м. Тернопіль, Україна) «Власне ім'я як засіб підвищення значимості співрозмовника».

Згідно з програмою Міжнародної наукової конференції «Грама-тичні читання — VI» 4 лютого відбулися засідання круглих столів «Моделі простих речень у слов'янських мовах» та «Типологічна грамати́ка службових частин мови». Голова — д. філол. н., проф. **А.П. Загнітко**. Секретар — **А.С. Каратаєва**.

Заявлена проблематика круглих столів репрезентує дослідження, здійснювані в межах двох міжнародних проектів: «Слов'янські при-йменники у синхронії і діахронії: морфологія і синтаксис» та «Моде-лі слов'янських простих речень з урахуванням їх типових значень і мовленнєвих реалізацій», у яких беруть участь науковці Білорусі, Ро-сії, України, Польщі, Болгарії, Сербії.

У засіданні взяли участь: *Г. Дорохіна* «Робота з АОПМ на морфологічному рівні» (м. Донецьк, Україна), *І.С. Сеніна* «Строевые слова. Классификаторы как один из разрядов строевых слов, функции классификаторов» (м. Москва, Росія), *І.І. Селіщев* «Автоматичне розпізнавання мовлення: принципи та перспективи» (м. Донецьк, Україна), *І.О. Коненко* «Моделювання системи вправ у дистанційному курсі з німецької мови» (м. Донецьк, Україна), *Г.О. Бардукова, О.Г. Важенина* «Еліпсис як репрезентант комплексу індивідуально-авторських видозмін фразеологізмів структурно-семантичного типу (на матеріалі мови химерного роману О. Ільченка «Козацькому роду нема переводу, або ж Мамай і Чужа Молодиця»)» (м. Донецьк, Україна), *В.В. Сопачова* «Аналітичні предикативні синтаксеми зі значенням зміни стану у двоскладних та односкладних реченнях української мови» (м. Миколаїв, Україна), *Г.В. Ситар* «Синтаксичні фразеологізми, побудовані за моделлю *Чим не Nj* в українській мові» (м. Донецьк, Україна). Усі виголошені на круглих столах доповіді викликали жваву реакцію аудиторії, низку гострих питань, дискусійних коментарів і роздумів щодо напрямків подальших студій.

Пленарне й секційні засідання Міжнародної наукової конференції «Граматичні читання – VI» пройшли плідно й результативно. Підсумки заходу підвів у заключному слові заступник голови оргкомітету конференції, завідувач кафедри української мови та прикладної лінгвістики ДонНУ, д. філол. н., проф. *А.П. Загнітко*. Зауважено на з року в рік вияскравлюваних тенденціях залучення комп'ютерної техніки й технології до виконання лінгвістичних досліджень і поширення в науково-лінгвістичних колах зацікавленості проблемами когнітивістики. Підкреслено, що суспільний прогрес прямо корелює з поглибленням знань про мову й прикладним використанням ґрунтовних знань.

Матеріали конференції опубліковано у фахових збірниках наукових праць «Лінгвістичні студії» (випуски 22, 23). Програма конференції, матеріали та резолюції доступні на Донецькому лінгвістичному порталі за адресою www.mova.dn.ua.

Бардукова Ганна, Ситар Ганна (м. Донецьк)

Hanna Bardukova, Hanna Sytar (Donetsk)

«GRAMMAR READING – VI»

Another (the 6th) International conference was held 3-4 February 2011 at the Faculty of Philology of Donetsk National University. The program included readings were 152 reports, which gave the leading scientists of research institutions, universities and institutes of Ukraine, Russia, Belarus, Poland and Serbia.